

The article deals with the concept of "external" and "internal motivation" activity, the basic phenomena of intrinsic motivation of teachers in the profession. By the analysis of the theoretical and methodological foundations of the concepts of procedural motivation determined personality factors in the development of the motivational sphere of workers of the educational environment. Settle indicators (signs) of the subjective state of procedural motivation of the teacher.

Motivation, internal motivation, phenomena of internal motivation

УДК 378.147.013.42

ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

О.В. Опанасенко, аспірантка

У статті розглянуто актуальність використання тренінгу під час підготовки майбутніх соціальних педагогів. Охарактеризований психолого-педагогічний аспект при застосуванні тренінгу як форми спеціально організованого навчання. Обґрунтовано поняття "тренінг" на основі опрацювання різних довідникових джерел. Окреслені загальні принципи соціально-педагогічного тренінгу у навчально-виховному процесі. Обґрунтовано переваги тренінгових форм навчання під час професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів. В статті окреслені основні завдання педагога при використанні тренінгу.

Тренінг, соціальний педагог, принцип, навчання, форми, завдання, навчально-виховний процес.

В умовах гуманізації та демократизації всього суспільного життя посилюється роль психологічної культури спеціаліста з вищою освітою. Це зумовлює завдання формування у студентів – майбутніх соціальних педагогів комунікативних умінь, здатності спілкуватися з дітьми та молоддю на основі принципів взаєморозуміння та взаємоповаги, готовності конструктивно розв'язувати конфліктні ситуації, що виникають у соціально-педагогічній взаємодії [5].

З огляду на це навчально-виховний процес потребує постійних змін і нововведень, які б забезпечили ефективність соціалізуючих процесів й послаблення впливу несприятливих чинників становлення особистості в соціумі. Вирішити цю проблему можна через запровадження креативного навчально-виховного процесу. Справедливість такого припущення засновується на багатьох чинниках, серед яких фахівці акцентують увагу на необхідності введення інноваційних технологій соціальної роботи в студентському середовищі. Однією з таких інтерактивних технологій є тренінг, який зорієнтований на динамічні перетворення в навколишньому середовищі й ґрунтується на інтерактивних методах роботи [2].

© О.В. Опанасенко, 2014

Науковцями висвітлено важливі аспекти з використання тренінгу у професійній діяльності у роботах Г. Бевз, О. Главник, А. Ситніков. У роботах С. Борисюк, Л. Петровська, М. Свистун, Т. Яценко, окреслено можливості використання соціально-педагогічного тренінгу.

Метою статті є обґрунтування доцільності і перспективності тренінгових занять, при підготовці соціальних педагогів до професійної діяльності.

Необхідно зазначити, що тренінг - це форма спеціально організованого навчання для самовдосконалення особистості, в ході якого вирішуються такі завдання:

- оволодіння соціально-педагогічними знаннями;
- розвиток здатності пізнання себе та інших людей;
- підвищення уявлень про власну значущість;
- розвиток різноманітних здібностей, навичок і вмінь.

Сьогодні існує велика кількість поняття «тренінг», що дозволяє розширено трактувати даний метод та позначати цим терміном сукупність різних форм, прийомів, способів та засобів, які використовуються в соціально-педагогічній та соціально-психологічній практиках.

У довідникових джерелах термін «тренінг» трактується як «форма інтерактивного навчання, метою якого є розвиток компетентності міжособистісної професійної поведінки у спілкуванні» [1]. В енциклопедії з соціальної педагогіки зазначено, що поняття «тренінг» ідентифікується часто з термінами «активне соціальне навчання», «групи інтенсивного спілкування» й трактується науковцями по-різному – як «група методів, які спрямовані на розвиток здібностей до навчання та оволодіння будь-яким складним видом діяльності», «засіб впливу, який спрямований на розвиток знань, соціальних установок, вмінь і досвіду у сфері міжособистісного спілкування, а також засіб розвитку компетентності у спілкуванні, засіб психологічного впливу», соціально-педагогічний тренінг – форма соціально-педагогічної діяльності, спрямована на набуття життєвої компетентності шляхом збагачення як знаннями, так і життєво-практичним та емоційно-особистісним досвідом завдяки

використанню інтерактивних засобів навчання [4].

З педагогічної точки зору під тренінгом розуміється система взаємопов'язаних і взаємозалежних засобів педагогічного впливу на студентів з метою вироблення у них відповідних умінь і навичок до певного виду діяльності і поведінки при виконанні своїх функціональних обов'язків. Крім того, вона (система) є практичним засобом (прийомом) виявлення та розкриття потенціалу особистості. За умови, що основна мета тренінгу – навчити конкретних умінь і навичок, він стає частиною процесу навчання, професійної адаптації. Тренінг дає учасникам змогу практично застосувати отримані знання, перетворивши їх на вміння. Тому, тренінгові форми роботи все ширше застосовуються в сучасних системах навчання при підготовці фахівців.

При підготовці майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності засобами тренінгових технологій слід врахувати загальні принципи тренінгу:

1. Принцип безпосередньої присутності — налаштовує учасників на те, що предметом їхнього аналізу є процеси, що відбуваються в групі на даний момент, почуття і думки, що з'являються в цей момент. Окремо пояснюються ситуації, які можуть відбуватися у майбутньому.

2. Принцип щирості та відкритості — передбачає розповіді та аналіз того, що дійсно турбує та цікавить особистість.

3. Принцип "Я" — основна увага учасників має зосереджуватись на процесах самопізнання, самоаналізу і рефлексії. Оцінка будь-якого члена групи здійснюється лише через власні почуття і переживання. Всі висловлювання повинні починатися з використання фраз: «Я відчуваю...», «Мені здається...», «На мою думку...» тощо.

4. Принцип активності — необхідним є включення всієї групи до роботи, в основі якої лежить змістовна мотивація, спрямована на участь у навчально-пізнавальній діяльності. Ця активність виражається в тому, що студенти усвідомлюють цілі навчання, планують і організовують свою діяльність, уміють її контролювати, виявляють інтерес до професійних знань, ставлять питання та вміють їх вирішувати.

Тренінгові форми навчання мають такі переваги: активність групи, поєднання інформації та емоційного ставлення до неї, підвищення рівня мотивації, здатність групи до колективного мислення та прийняття рішень, практична перевірка та закріплення отриманих знань [3]. С. Макшанов виокремлює наступні переваги тренінгу як групової форми роботи з молоддю:

1. Груповий досвід протидіє відчуженню, допомагає вирішенню міжособистісних проблем.

2. Група відображає суспільство в мініатюрі, робить очевидними такі приховані чинники, як тиск партнерів; по суті справи в групі моделюється система взаємовідносин і взаємозв'язків, характерна для реального життя. Це дає дітям можливість побачити і проаналізувати закономірності спілкування і поведінки інших підлітків і самих себе, не очевидні в життєвих ситуаціях.

3. Можливість отримання зворотного зв'язку від дітей зі схожими проблемами; в реальному житті далеко не всі люди мають шанс отримати щирі, безоціночні зв'язки зворотний зв'язок, що дозволяє побачити себе в очах інших людей.

4. У групі підлітки можуть ідентифікувати себе з іншими, «зіграти» роль іншої людини для кращого розуміння його і себе і для знайомства з новими ефективними способами поведінки. Застосовуваними кимось іншим; виникають у результаті цього емоційний зв'язок, співпереживання, емпатія сприяють особистісному зростанню і розвитку самосвідомості.

5. Група полегшує процеси саморозкриття, самодослідження і самопізнання; ці процеси не можуть бути повними без участі інших людей; відкриття себе іншим і відкриття себе самому собі дозволяють зрозуміти себе і підвищити впевненість в собі [6, с. 45-46].

Тренінг має складатися з трьох взаємопов'язаних блоків.

Перший блок присвячений усвідомленню педагогом деяких своїх особистісних особливостей і оптимізації ставлення до себе, до своєї особистості. Оскільки наш тренінг адресується майбутнім соціальним педагогам, то перша частина передбачає також усвідомлення студентами таких особистісних якостей, які необхідні в їхній подальшій роботі, притаманні соціальному педагогу. Цей блок має містити вправи, які потребують від студентів зосередження уваги на своїй особистості, на своїх переживаннях, почуттях, звичній поведінці тощо. Для цього необхідно проводити постійну вербалізовану рефлексію власних думок і переживань.

Другий блок спрямовується на усвідомлення майбутнім соціальним педагогом себе в системі педагогічного спілкування з колегами, студентами, батьками та ін. Цей блок спрямовується на майбутнє і передбачає відпрацювання умінь і навичок невербальної та вербальної комунікації, відпрацювання уміння встановлювати гуманні стосунки з майбутніми соціальними педагогами, реалізовувати особистісно-орієнтований підхід до них тощо. Для цього використовується велика кількість ділових і рольових ігор, в яких аналізуються та подаються різноманітні нестандартні педагогічні ситуації, які можуть виникати у процесі майбутньої професійної діяльності.

Третій блок орієнтується на усвідомлення майбутнім соціальним педагогом себе в системі педагогічної діяльності і створення свого позитивного ставлення до цієї системи. Як і попередній блок, він має чітку спрямованість на майбутню професійну діяльність. На цьому етапі особлива увага приділяється розвитку творчого потенціалу майбутнього соціального педагога. Для цього учасники тренінгу отримують завдання створення власних ігор, ситуацій, виконання вправ, присвячених розвитку педагогічних здібностей і т. ін., шляхом постановки вистав без слів, балету, мюзиклу, оперети за заздалегідь названою темою, представлення якихось подій з історії педагогіки тощо.

Основні завдання педагога в роботі з студентами – майбутніми соціальними педагогами такі:

- спонукання підлітків до прояву відносин, установок поведінки, емоційних реакцій і до їх обговорення, аналізу, а також розбору пропоновані тим;
- створення в групі умов для повного розкриття перед студентами своїх проблем і емоцій в атмосфері взаємного прийняття, безпеки, підтримки і захисту;
- розробка і підтримка в групі певних норм, прояв гнучкості у виборі директивних або недирективних технік впливу.

Засоби впливу, використовувані педагогом можна умовно розділити на два види: вербальні та невербальні.

Тому тренінг ми будемо визначати як систему взаємопов'язаних і взаємозалежних способів взаємодії викладача й студента з метою його саморозвитку і самовдосконалення та розвитку й формування у майбутніх соціальних педагогів певних умінь і навичок. Варто зазначити, що у

тренінговій формі навчання змінюється рольовий розподіл суб'єкта діяльності і суб'єкта навчання, зростає взаємодія між ними, інформація виступає не метою, а засобом опанування діями та операціями професійної діяльності, використання технічних засобів та забезпечення діалогу між викладачем і слухачем. Тому важливо зазначити, що тренінги відтворюють (імітують) професійну діяльність та є складовою навчального процесу, ефективною формою підвищення кваліфікації та професійного зростання.

Висновки. Аналіз різноманітних підходів та принципів до організації тренінгів як засобу підготовки майбутніх соціальних педагогів дає підстави стверджувати наступне: тренінг з його специфічними особливостями, методами навчання є самостійною ефективною формою організації навчання у ВНЗ, що розвиває у студентів – майбутніх соціальних педагогів нові форми мислення, здібності виявляти та структурувати проблеми, збирати та аналізувати інформацію, готувати, за необхідності, альтернативні рішення та обирати найоптимальніший варіант з ряду альтернатив як в процесі індивідуальної роботи, так і у взаємодії з іншими; тренінгова форма роботи органічно поєднується з сучасними інноваційними технологіями навчання, надає можливості набутти новітніх знань і сформувати відповідні компетентності.

Список літератури

1. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А. Ю. Словарь по педагогике / Г. М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – Москва: ИКЦ «МарТ»; Ростов н/Д: Издательский центр «МарТ», 2005. – 448 с.
2. Маніта В. Соціалізуючий потенціал тренінгової соціально -педагогічної технології у роботі з учнівською молоддю в закладах освіти / В. Маніта. – Ізмаїл, 2013 р.
3. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : збірник наукових праць Уманського державного пед. унів-ту ім. П. Тичини / [ред. кол. : Побірченко Н.С. (гол. ред.) та інші]. – Умань : ПП Жовтий, 2011. – Випуск 36. – 301 с.
4. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / [за заг. ред. проф. І.Д. Зверєвої]. – К.: Центр учбової літератури, 2008 – 336 с.
5. Управління підготовкою вчителя: психолого-педагогічний аспект - [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу : [http : // http://www.psyh.kiev.ua](http://www.psyh.kiev.ua).
6. Макшанов С.І. Психологія тренінгу М., 2002

статья рассмотрена актуальность использования тренинга во время подготовки будущих социальных педагогов. Охарактеризованный психолого-педагогический аспект при применении тренинга как формы специально организованной учебы. Обосновано понятие "тренинг" на основе проработки разных источников справочников. Очерченные общие принципы социальнопедагогического тренинга в учебно-воспитательном процессе. Обоснованы преимущества тренинговых форм учебы во время профессиональной подготовки будущих социальных педагогов. В статье очерченные основные задания педагога при использовании тренинга.

Тренинг, социальный педагог, принцип, учеба, формы, задания, учебно-воспитательный процесс.